

הבעה יהודית באמנות ובעיצוב – מהי? טליה טוקטלי

לקראת רב־שיח שנערך במסגרת סדנת האמנים של קרן עדי בנושא "הבעה יהודית באמנות ובעיצוב – מהי?", בחרתי לבחון את עבודותיי דרך הפריזמה של אמנות יהודית.

עשיתי זאת באמצעות עבודות מהשנים 2000–2006 אשר הוצגו בתערוכות־יחיד, או בתערוכות קבוצתיות.

מצאתי בהן קשר סמוי, אשר הביא אותי לתובנות מעניינות ומחדשות בדיאלוג שאני מנהלת עם עצמי.

לצורך הדיון הנוכחי אני מגדירה את עצמי כך:

מלחה"ע ה־2 הסתיימה ב־1945;

מלחמת השחרור הייתה ב־1948;

ואני נולדתי ב־1949/כאן.

גדלתי בארץ, חונכתי במסגרות חילוניות, אני אמנית.

ראשית לכל אסקור את שמות העבודות, אתאר פרטים מסוימים בכל עבודה, ואסכם בתובנות שהיו לי בעקבות התבוננות זו בעבודותיי. ואלה שמות היצירות:

ילד | ילדה | חי | צומח | דומם;

טריטוריה/טריטליה;

בנה ביתך;

תיירות פנים;

משפט אור/Light Sentence;

אילה אשלח.

שמה של העבודה הראשונה "ילד | ילדה | חי | צומח | דומם" היה גם שמה של תערוכת־יחיד שלי. שם זה לקוח משמו של משחק נפוץ, אלא שכאן השמטתי את שמות שני הרכיבים הראשונים: ארץ ועיר.

אחד המיציבים בתערוכה, תיאור חדר של ילדה. במרכז מיטה המכוסה במוך ולמרגלותיה שטיח עשוי פורצלן. על קולב נתלו בגדי ילדה עשויים נייר. על מדפי העץ הונחו חפצים שונים ובהם רימון תפור, רימון חבוש. על הקיר, בפניה אחרת בתערוכה, נתלו צילומי דיוקן קטנים של מניה שוחט, מראשוני "השומר", ובמקום שמה רשום המשפט "ראשית צעדיה בארץ".

טליה טוקטלי, אמנית ומרצה באקדמיה לאמנות ולעיצוב בצלאל בירושלים. טליה מציגה בארץ ובעולם.

"טריטוריה/טריטליה" הוא שמה של עבודת קיר, בה מתוארות שלוש סביבות שונות זו מזו, סביבות המעוגנות בהבניית זהותי:

תבליט המתאר חלק מאגן הים התיכון חסר החוף המערבי, החוף של ארץ ישראל. שרידי מבנים של יישוב בעל אופי כפרי, ספק יהודי, ספק ערבי. מפה של עיר מרכז אירופית.

בין הסביבות הללו מופיעים אלמנטים נוספים, בהם דגל ישראל עשוי פורצלן, אשר את סמל ה'מגן דוד' שבמרכזו חוררתי ורקמתי לתוכו בחוט רקמה צהוב.

בעבודה "בנה ביתך"¹ מטיילים חמורים בין ישובים חדשים של בתים צמודי קרקע, המצויים בתנופת בנייה, לבין שרידי כפרים או חפירות ארכיאולוגיות. האם חמורו של משיח ביניהם?

בגלריה באום אל פחם הצגתי את "תיירות פנים". מעל עבודת רצפה גדולה תליתי אשכול כדי פלסטיק ירוקים שמצאתי בשיטוטיי בעיר. את דימוי אשכול הענבים שאלתי מסיפור המרגלים.

העבודה "משפט אור/Light Sentence" הוצגה במוזיאון ישראל בתערוכה 'אורים'. השימוש בשתי שפות בשמה של העבודה, רומז על כפל המשמעות שאני מציפה לגבי מהות המושג אור. העבודה הוצגה בחדר חשוך, הפרגמנטים הונחו בוויטרינה מוזיאלית. האור בקע מתחתית המדף שעליו הונחו הפרגמנטים. את העבודה הזו פירקתי במשך שבעה ימים, תוך שאני מודעת למעבר בין מצב של היות, למצב של זיכרון.

את "אילה אשלח" הצגתי בתערוכת-יחיד בשם ARS CERAMICA. "אילה אשלח אותך", אומר אמיר גלבוע בשירו. "לאן רצה האילה הכתובה דרך היער הכתוב? – לשותת ממים כתובים..." כותבת ויסלבה שימבורסקה². "...חולל אילות תשמור" מופיע בספר איוב ל"ט. האילה שלי עשויה פורצלן, גופה מתכוון קדימה, ואילו מבטה מופנה לאחור.

הופתעתי לגלות עד כמה היהדות צרובה בעבודותיי. החינוך החילוני, מתוכו צמחתי, מאפשר לי להשתמש בחופשיות בסמלים יהודיים. לעיתים אני מציבה בעבודותיי שאלות נוקבות, שאלות פוליטיות, שאלות לגבי מקור הסמכות. אני משתמשת בתרמיל היהודי שלי ממקום שאינו ציני, ללא יראה ובלי תחושת קדושה. הסמלים משייטים בעבודותיי, מתוך שהם חלק מעולמי התרבותי. מצבי האי-נחת ממוקדים בשאלות של מקום/טריטוריה ופחד מולד "גנטי" של בריחה, שגם הוא חלק אימננטי ממקומי הפרטי על ציר הזמן וההיסטוריה.

1 עבודה זו נעשתה בשיתוף יעל רובין.

2 בשירה 'שמחת הכתיבה'.